

ÄRISALADUS VÄLJA JÄETUD

(tähistatud ... *)

Konkurentsiameti 11.november 2013. aasta otsuse nr 8.3-1/13-002
„Lairiba juurdepääsu turul märkimisväärse
turujõuga ettevõtjaks tunnistamine“

Lisa 2

Otsuse kavandi riigisisesele konsulteerimisel esitatud arvamuste ja vastulausete arvestamise/mittearvestamise põhjendused

1. RIIGISISESE KONSULTEERIMISE KÄIK	1
2. TURU PIIRITLEMINE JA TURUANLÜÜS	2
2.1 Erinevad tehnoloogiate katvusosalad linnades ja Elioni turujõud	2
2.1 Turu homogeensus.....	5
2.3. Mobiilsidel põhinevate juurdepääsuvõrkude turu koosseisust välistamine	7
3. SISENEMISTÕKKED.....	9
4. KOHUSTUSED	9
4.1. Lairiba juurdepääsu teenust ei saa hetkel pakkuda, kui ühendus põhineb <i>FTTX</i> -l. Kohustuste täitmise tähtsaja edasilükkamine.....	9
4.2. Ettepanek loobuda lairiba juurdepääsu pakkumisest kohustusest 3. tasandil	12

1. RIIGISISESE KONSULTEERIMISE KÄIK

Kooskõlas elektroonilise side seaduse¹ (edaspidi *ESS*) §-ga 47 toimus lairiba juurdepääsu hulgiturul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise otsuse kavandi riigisisene konsulteerimine 08. märtsist 2013 kuni 08. aprillini 2013.

Otsuse kavandi kohta esitas oma seisukohad sideettevõtja Elion Ettevõtted AS.

Konkurentsiamet küsis otsuse kavandi kohta seisukohta ka Konkurentsiameti konkurentsitenestuselt, kes teatas, et ei oma otsuse kavandi suhtes vastuväiteid.

Konkurentsiamet märgib, et on märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise otsuse eelnõu koostamisel arvestanud riigisisese konsulteerimise jooksul ettevõtjate ning huvitatud isikute esitatud põhjendatud arvamusi ning vastulauseid. Vastuväidetele, mille arvestamist Konkurentsiamet ei ole pidanud põhjendatuks, on käesolevas dokumendis viidatud ning põhjendatud nende arvestamata jätmist.

Ettevõtjate esitatud vastuväited on dokumendis esitatud kursiivis, millele järgnevalt on esitatud Konkurentsiameti seisukoht.

Käesolev arvamuste ja vastulausete arvestamise ja mittearvestamise põhjendusi sisaldav dokument on konkreetse mobiiltelefonivõrgus häälkõne lõpetamise turul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise otsuse eelnõu osa.

¹ RT I 2004, 87, 593; 2008, 28, 181.

2. TURU PIIRITLEMINE JA TURUANLÜÜS

2.1 Erinevad tehnoloogiate katvusalad linnades ja Elioni turujõud

Elion:

Asjakohase turu piiritlemisel ja turuosaliste määramisel ei ole piisavalt arvestatud mitmete tösiasiadega ja järelduste tegemisel selgelt põhjendatud nende eiramist. Euroopa Komisjoni tellimisel juba 2011 aastal tehtud uuringus on esitatud andmed erinevate tehnoloogiate baasil lairiba jaateenustega katmise võimekuse kohta Eestis:

Coverage by technology	Total	Rural
DSL	90.0%	71.8%
VDSL	4.5%	0.0%
FTTP	34.7%	11.4%
WiMAX	40.0%	40.0%
Standard cable	58.9%	16.5%
Docsis 3 cable	45.4%	11.9%
HSPA	100.0%	100.0%
LTE	30.0%	0.0%
Satellite	0.0%	0.0%
Standard Combination	95.0%	85.9%
NGA Combination	61.8%	18.4%

Esitatud andmed kinnitavad, et eeskätt linnades on lairiba jaateenustega katmise võimekus tagatud 4-5 erineva tehnoloogia baasil vähemalt 60% ulatuses paralleelselt. Samaaegselt pakutakse suuremates linnades lairiba jaateenuseid paralleelselt vähemalt 5 erineva võrgu baasil, seal hulgas telefonivõrgu, kaabelvõrgu ja kolme mobiilsidevõrgu baasil.

Asjaolu, et suurtes linnades on Konkurentsiameti hinnangul Elioni lairiba jaetoodete turuosad (lõik 287), tegelikult ei tõenda Elioni märkimisväärset turujõudu lairiba juurdepääsu turul. Sama ajal kuulub Elionile neis linnades Konkurentsiameti hinnangul kõigest* (lõik 287) kliendiliinidest, s.t fikseeritud juurdepääsuga võrkude potentsiaalset kliente oma sidevõrguga ühendada, mis omab Elioni hinnangul muude asjaolude kõrval määravat tähtsust tegeliku turujõu hindamisel. Konkurentsiamet ei ole lairiba juurdepääsu teenuse turuosade ja -mõju hindamisel arvestanud mitte erinevatel tehnoloogiatel põhinevate erinevate võrkude jaateenuse pakkumise tegeliku potentsiaaliga, vaid pidanud määravaks selle kasutamise efektiivsust ehk jaateenuse turuosad ning jaateenustelt saadavat tulu (ei koosne ainult lairibavõrguühenduse müügi tuludest) ja tehtud investeeringuid. Elioni*

hinnangul pole lairiba jaeteenuse turuosa suurtes linnades põhjendatud mitte Elioni võrgu suurema potentsiaaliga, vaid jaeteenuste oskuslikuma turustamise ja atraktiivsemate lisateenuste pakkumisega.*

Kuigi kaabelvivõrguoperaatorid on kaasatud antud turu koosseisu, on Konkurentsiamet siiski lähtunud mitmest väärast eeldusest, mis näitavad kaabelvivõrguoperaatorite võimekust lairibajuurdepääsu pakkuda tegelikust väiksemana. Kaabelvivõrke käsitledes on Konkurentsiamet lähtunud tänaseks päevaks vananenud ja seega väärast eeldusest, et kaabelvivõrgud on lokaalsed „saared“ ja ei moodusta üleriigilisi sidevõrke (lõik 167). Näiteks avaldas Postimees 25.03.2013 uudise (<http://www.e24.ee/1180568/starman-laks-eestis-ule-fiiberoptilisele-ulekandevorgule>), kus kirjutatakse: „Starman teatas, et on lõpetanud üle-eestilise DOCSIS 3.0 võrgu väljaehitamise, mis põhineb täielikult fiiberoptilisel ülekandevõrgul.“

Kuna kaabelvivõrgud eksisteerivad enamasti korrusmajade piirkondades, on väidetud, et nende kaudu on võimalik juurdepääs vaid piiratud arvule lõppkasutajatele (lõik 167). Siinkohal on oluline lisada, et ka Elioni sidevõrk, eriti lairibaühendusi võimaldaval kujul, ei eksisteeri kõikjal, seega on ka selle kaudu võimalik juurdepääs vaid piiratud arvule lõppkasutajatele.

Ei vasta tõele Konkurentsiameti väide, et kaabelvivõrgu korral on erinevalt vaskpaare kasutatavast võrgust lairibajuurdepääs võimalik ainult peajaama tasandil (lõik 155). Lairibaühendused eraldatakse kaabelvivõrkudes televisioonikanalitest järjest lähemal kliendile ja need kulgevad kaabelvivõrguga paralleelses lairibavõrgus. Kaabelvivõrkude operaatorid järjest vähendavad koaksiaalkaablil põhinevate võrgusegmentide suurust, vedades majadesse valguskaableid (seega minnes üle FTTB-le). Võrgu sellise ümberehitamise eesmärgiks on just võimalus internetiteenuse pakkumisel kliendi kohta suuremat kiirust pakkuda. Viide kliendikohase võrguosa puudumisele ja võimatusele pakkuda kaabelvivõrgus vaskpaarile sarnaselt füüsilist kliendiliini (lõigud 156 ja 163), mis on osaliselt asjakohane turu nr 4 puhul, ei ole asjakohane turu nr 5 puhul. Kuigi lairibaühenduseks kasutatavad sageduskanalid on samas võrgusegmendis klientidele ühised (lõik 163), ei saa see olla takistuseks lairibajuurdepääsu teenuse pakkumisel, kuna turu nr 5 puhul ei pakuta erinevalt turust nr 4 füüsilist kliendiliini ega selle sageduslikku ressursi, vaid loogilisi ühendusi lairibavõrgus. Võimalused kaabelvivõrgus lairibajuurdepääsu teenuse pakkumisel suuremaid kiirusi kasutada järjest paranevad sedamööda, kuidas lairibaühendus „siseneb“ kaabelvivõrku järjest kliendile lähemal. Konkurentsiamet on väärtalt sidunud (lõik 164) tunneldamise kui loogilise ühenduse pakkumise võimalikkuse võrgu madalamatel tasanditel ja kliendiliini kui turule nr 4 kuuluva füüsilise ühenduse olemasolu. Sellega on Konkurentsiamet alahinnanud kaabelvivõrguoperaatorite vastavat võimekust võrreldes Elioniga. Lõigu 165 punktis 2 esitatud väited L2 tunneldamise kohta, mis puudutavad võrguressursi raiskamist ja vajadust kasutada modemeid, mis vabastaksid kliendi arvuti sisselogimise kohustusest, kehtivad samamoodi Elioni kohta. Ei ole alust eeldada, et kaabelvivõrkude täiendamisel lairibateenuste pakkumiseks vajalike seadmetega oleks kasutatud kuidagi väiksema funktsionaalsusega ruutereid kui telefonivõrkude juurdepääsuosa baasil lairibavõrkude rajamisel ning seetõttu ei saaks kaabelvivõrkudes samaväärset lairiba juurdepääsu teenust osutada.

Koaksiaalkaabli sageduslik ressurss (lõigu 165 p. 1) ei kuulu oma olemuselt sellele, vaid sidevõrgule füüsilise juurdepääsu turule (turg nr 4).

Konkurentsiamet:

Konkurentsiamet analüüsis veelkord kaablioperaatorite poolt turuanalüüsi käigus

Konkurentsiametile esitatud ametlikke andmeid ning kinnitab, et kõik teised turuanalüüsi kaasatud sideettevõtjad omavad nii maapiirkondades kui ka linnades (sh suuremates linnades) kaabelvivõrgul, PSTN või valguskaablil põhinevaid ülekande- ja/või juurdepääsuvõrke, kuid need on lokaalse ulatusega. Ning seda ka Starmani puudutavas osas (võttes aluseks ka Starmani poolt esitatud võrgukaardi). Täiendavalt läbiviidud analüüsi tulemusel leiab Konkurentsiamet, et esitatud andmete õigsuses kahtlemiseks puudub alus. Konkurentsiametil puudub võimalus sekkuda sideettevõtja tegevusse, mis on seotud turundust puudutava reklaamiga.

Konkurentsiameti hinnangul ei saa võrrelda DOCSIS tehnoloogiat ning Elionile kuuluvat vaskpaaril ja valguskaablil põhinevat sidevõrku. Seda nii piiratud sagedusressursist tulenevalt, kui ka seetõttu, et kui nimetatud tehnoloogiat kasutades hakata DOCSIS peajaamu eri segmentidesse paigutama, siis võrgu terviklikkuse seisukohast ei ole mitme DOCSIS jaama paigaldamine võrku tehniliselt soovitatav.

Võttes arvesse eeltoodut, ei nõustu Konkurentsiamet Elioni väitega, et Konkurentsiamet on näidanud kaabelvivõrguoperaatorite võimekust pakkuda lairibajuurdepääsu tegelikust väiksemana.

Samuti ei saa nõustuda Elioni väitega, justkui saaks otsuse kavandi alapunktis 167 väljatoodut (kuna kaabelvivõrgud eksisteerivad enamasti korrusmajade piirkondades, on nende kaudu võimalik juurdepääs vaid piiratud arvule lõppkasutajatele) samastada Elioni väitega, et ka Elioni sidevõrk, eriti lairibaühendusi võimaldaval kujul, ei eksisteeri kõikjal, seega on ka selle kaudu võimalik juurdepääs vaid piiratud arvule lõppkasutajatele. Konkurentsiameti hinnangul ei saa lokaalsete sidevõrkusid, võttes arvesse nende väiksust, võrrelda Elioni suuremat osa Eestit katva juurdepääsu- ja ülekandevõrguga. Samuti on erinev nende võrkude juba kasvõi erinevast katvusaladest tulenev teenuste osutamise maht – Konkurentsiametile teadaolevalt osutab Elion üleestiliselt teenust ...* üksikeramus ja kortermajas; turul teisel kohal olev Starman seevastu aga ...* kortermajas.

Konkurentsiametile jääb mõneti arusaamatuks Elioni väide, et lairibaühendused eraldatakse kaabelvivõrkudes televisioonikanalitest järjest lähemal kliendile ja need kulgevad kaabelvivõrguga paralleelses lairibavõrgus. Konkurentsiametile teadaolevalt kulgevad „pilt“ ühes optikas ning maja all see muundatakse ühe tervikuna koaksiaalkaabli RF-signaaliks, mis läheb tuppa sisse. Seal alles jaotub TV ning andmeside.

Mis puudutab Elioni poolt esitatud tabelis (*Coverage by technology*) toodud erinevaid tehnoloogiaid puudutavaid andmeid, leiab Konkurentsiamet, et on otsuse kavandis tehnoloogiaid DSL, VDSL, FTTP, Standard cable ning samuti Standard Combination ja NGA Combination, käsitanud. DOCSIS kohta vt Konkurentsiameti seisukohta ülalpool. Seevastu ei kuulu piiritletud turu koosseisu sellised tehnoloogiad nagu WiMAX, HSPA, LTE ning Satellite.

Konkurentsiamet osundab, et Konkurentsiameti poolt teostatud infrastruktuuri analüüsis ei käsitleta jaeteenuste turgu, vaid läbiviidud analüüsi üheks eesmärgiks oli tuvastada ettevõtjad, kes omavad laialdast juurdepääsuvõrgu ja ülekandevõrgu infrastruktuuri, mida on vaja lairiba juurdepääsu turu koosseisu kuuluvate teenuste osutamiseks ja kes on võimelised (st omavad tehnilist valmisolekut) vastava teenuse osutamiseks. Läbiviidud analüüsi tulemusena leidis Konkurentsiamet, et kuigi mõningates Eesti piirkondades paikneb lisaks Elioni infrastruktuurile ka kahe-kolme teise ettevõtja või harvadel juhtudel ka rohkemate ettevõtjate lairibateenuse osutamist võimaldav infrastruktuur, ei kujuta see endast alternatiivsete infrastruktuuride paljusust, mis oleks kaasa toonud efektiivse konkurentsi toimimise.

Konkurentsiamet on otsuse eelnõus tabelis 18 jaetasandit puudutavaid andmeid aluseks võttes otsuse kavandi punktis 287 välja toonud, et Elion haldab Eesti suuremates linnades ...*

lairibateenuse osutamiseks väljaehitatud kliendiliinidest ja ...* lõppkasutajatele lairibateenuse osutamiseks kasutatavatest kliendiliinidest. Konkurentsiamet ei sea kahtluse Elioni tegevuse efektiivsust jaeteenuste oskusliku turustamise ja atraktiivsete lisateenuste pakkumisel, kuid Konkurentsiamet ei saa nõustuda Elioniga seisukohaga, nagu ei omaks jaeteenuste turustamisel Elionile kuuluv võrgu (ka hulgitasandil) potentsiaal olulist tähendust. Kuna Konkurentsiamet on Elionile kuuluva võrgu potentsiaaliga seonduvat otsuse kavandis põhjalikult käsitanud, ei pea Konkurentsiamet siinkohal selle täies mahus väljatoomist vajalikuks. Konkurentsiamet aga juhib tähelepanu otsuse kavandi alapunktides 299 – 304 toodud Elionile kuuluvat sidevõrku- ning sellest tulenevalt Elioni turujõude puudutavatele järeldustele, mille muutmiseks võib ümberhindamiseks puudub Konkurentsiameti hinnangul alus.

Lisaks eeltoodule on vajalik märkida, et tabelis 18 esitatud andmed (väljaehitatud lairibateenuste kliendiliinide arv %) on saadud sideettevõtjate poolt esitatud erinevatel alustel. Kui Elioni puhul on seal aluseks reaalselt kasutuses olevad kliendiliinid, siis enamus teisi tabelis toodud ettevõtjaid on andmed esitanud nii, et seal kajastuvad ka potentsiaalsed (mitte reaalselt kasutuses olevad kliendiliinid). Seetõttu annab turu olukorras täpsema ülevaate sama tabeli teises veerus (lairibateenuse osutamiseks kasutatavate kliendiliinide arv) kajastuvad andmed (Elioni puudutavas osas...*).

Konkurentsiamet aga nõustub Elioni ülaltoodud seisukohtadega, mis puudutavad otsuse kavandi alapunkte 156, 163 ning 165 ning muudab neid otsuse eelnõus vastavalt.

Võttes arvesse eeltoodut, arvestab Konkurentsiamet osaliselt Elioni seisukohtadega otsuse eelnõu koostamisel.

2.1 Turu homogeensus

Elion:

Meie arvates ei ole põhjendatud suurte linnade ja maapiirkonna kui selgelt eristatavate geograafiliste turgude käsitlemine homogeense üleriigilise turuna. Ka ei ole kuidagi põhjendatud erinev suhtumine erinevatel tehnoloogiatel põhinevatesse võrdväärsetesse teenustesse. Lõpptarbijal on suuremates linnades võimalik valida vähemalt viie suurema võrdväärse lairiba jaeteenuse pakkuja vahel ja sellel turul toimib tegelikult piisavalt tugev konkurents. Seega ei ole mingit põhjendatud vajadust suuremates linnades lairiba jaeteenuste turul konkurentsi tugevdamiseks tunnistada Elion lairiba juurdepääsu turul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks ning kehtestada Elionile selles osas mingeid kohustusi lairiba juurdepääsuteenuse osutamiseks.

Konkurentsiamet:

Konkurentsiamet juhib ka tähelepanu, et lairibateenuste jaeturg on üle-eestiline nn massturg. Lõppkasutajatele lairibateenust osutav sideettevõtja ei ole huvitatud piiratud arvuga klientidele juurdepääsu saamisest läbi ühe ühenduspunkti, vaid ta soovib, et läbi ühe juurdepääsupunkti oleks talle tagatud juurdepääs võimalikult laialdasele kliendibaasile.

On ka oluline, et lairiba jaeteenuste turu nõudluses osalevad muu hulgas kasutajad, kes vajavad üleriigiliselt ühtsete omadustega teenust – näiteks pangad (sularahaautomaadid), kaubandusketid (kaardimaksed), kes ei saa osta teenust eraldi erinevates piirkondades

erinevatelt ettevõtjatelt. Selleks, et niisugusele nõudlusele vastata, peab niisugustele kasutajatele jaeteenust pakkuvale sideettevõtjale olema kättesaadav üleriigiliselt ühtsete omadustega lairiba juurdepääsu hulgiteenus. Uuele turulesisenejale, kes ei ole suuteline üleriigiliselt identset teenust osutama, jäävad niisugused jaekliendid kättesaamatuks. Nimetatud asjaolu toetab samuti lairiba juurdepääsu turu piiritlemist üleriigilisena.

Seega eksisteerib lairiba juurdepääsu teenuse nõudlus üle-eestiliselt ning ei ole võimalik eristada piirkondi, kus kasutajate ootused teenuse omaduste osas oleksid märkimisväärselt erinevad. Nagu öeldud, ei saa lairiba juurdepääsu hulgituru nõudlus olla geograafiliselt kitsam lairibateenuste jaeturu nõudlusest, vaid need nõudlused on otseses omavahelises seoses.

Lairibateenuseid pakkuvad ettevõtjad üldjuhul ei diferentseeri oma ärimudeleid piirkondlikult ega linnade kaupa, vaid osutavad kogu oma tegevusala/leviala ulatuses põhimõtteliselt ühesuguse struktuuriga teenust sarnastel tingimustel. Suurim Eestis lairiba jaeteenuseid osutav sideettevõtja osutab teenuseid põhimõtteliselt kogu Eesti ulatuses ning teeb seda üleriigiliselt samadel tingimustel. Teenuse konkurents on siiski üleestilise ulatusega – seal, kus teised lairiba jaeteenuseid osutavad ettevõtjad osutavad lairibateenuseid väiksemal alal, konkureerivad nad suurima teenuseosutaja osutatava lairibateenusega, seda ka juhul, kui nad väiksemas piirkonnas konkureerivad lisaks ka teiste väiksema ulatusega teenuseosutajatega.

Infrastruktuuri olemasolu on lairiba juurdepääsu teenuse osutamise puhul piirav faktor. Lairiba juurdepääsu teenuse osutamiseks kasutatav infrastruktuur on täna siiski põhimõtteliselt üleriigiline, st ulatub üle suurema osa Eesti territooriumist. Ei ole võimalik välja tuua olulise ulatusega geograafilisi piirkondi, kus lairibateenuseid ei osutata. Lairiba juurdepääsu teenuse pakkumise territoriaalne ulatus on samuti üleriigiline ning teenuse omadustelt ühetaoline. Samuti puuduvad andmed selle kohta, nagu varustaksid ettevõtjad oma lairibateenuseid osutavat jaeteenuste üksust vajaliku hulgiteenusega eri geograafilistes asukohtades erinevalt.

Konkurentsiamet on otsuse kavandis homogeensete konkurentsitingimuste hindamisel lähtunud põhimõttest, et teatud piirkond moodustab ühtse geograafilise käibimisala kui selles piirkonnas on sarnased või piisavalt homogeensed konkurentsitingimused ning seda piirkonda saab eristada teistest piirkondadest, kus vastavad konkurentsitingimused on märkimisväärsel määral erinevad. Sama põhimõtte esitab turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punkt 56 ning selles viidatud Euroopa Kohtu kohtupraktika. Ühtse geograafilise käibimisala kriteeriumiks on sarnased või piisavalt homogeensed konkurentsitingimused, mis erinevad märkimisväärselt teiste piirkondade konkurentsitingimustest. Geograafilise turu piiritlemine ei eelda, et konkurentsitingimused toote pakkujate või teenuseosutajate vahel oleksid täiuslikult homogeensed, piisab sarnasusest või piisaval määral esinevast homogeensusest – ühise turu käibimisalasse ei kuulu seega need piirkonnad, kus konkurentsitingimused leitakse olevat heterogeensed (vt otsuse eelnõu punkti 3.1.4.).

Kooskõlas turuanalüüsi ja märkimisväärse turujõu hindamise suuniste punktiga 56 leiab Konkurentsiamet, et:

- Turuanalüüsis käsitletud ettevõtjad osalevad lairiba juurdepääsu teenuste nõudluses ja pakkumises kogu Eesti Vabariigi territooriumil,
- Konkurentsitingimused lairiba juurdepääsu teenuse osas on kogu Eesti territooriumil piisavalt homogeensed ning Eestis ei ole võimalik tuvastada piirkondi, kus valitsevad konkurentsitingimused oleksid märkimisväärselt erinevad.

Eeltoodut arvesse võttes leiab Konkurentsiamet, et konkurentsitingimused Eesti Vabariigi territooriumil on lairiba jaeteenuste osas ja sellest tulenevalt ka lairiba juurdepääsu teenuste osas piisavalt homogeensed, mistõttu kõnealuse teenuse turu geograafiline käibimisala on

üleriigiline, st kogu Eesti Vabariigi territoorium.

Eeltoodut kinnitavad ka Konkurentsiameti poolt käeseleva dokumendi punktis 2.1. esitatud seisukohad, mille korduv väljatoomine ei ole siinkohal vajalik.

Võttes arvesse eeltoodut, ei arvesta Konkurentsiamet Elioni seisukohtadega otsuse eelnõu koostamisel.

2.3. Mobiilsidel põhinevate juurdepääsuvõrkude turu koosseisust välistamine

Elion:

Elioni hinnangul ei ole mobiilsidel põhinevate juurdepääsuvõrkude välistamine antud turu koosseisust põhjendatud.

Oluline on märkida, et eelnevalt nimetatud turuosade ja -mõjude Konkurentsiameti hinnangud põhinevad ainult fikseeritud võrkudel ja nendel rakendatud tehnoloogiatel rajaneval tulemusel (lõik 189), mis ei arvesta mobiilvõrkude osa kogu lairiba jaeteenuste turul.

Hindade ja edastuskiiruste poolest on tegemist vaskaablil põhineva juurdepääsuga võrreldavate toodetega, 4G puhul aga kohati juba valguskaablil põhineva juurdepääsuga võrreldavate toodetega. Mobiilsidevõrkudes pakutavate lairibateenuste mõnede kvaliteediparameetrite (mahupiirang, latentsus) poolest mahajäämus ei ole enamuse klientidest, kes kasutavad internetiühendust veebis surfamiseks, Youtube'i videote vaatamiseks jne, määrava tähtsusega ja tegelikult märkimisväärset probleemi praktiliselt ei ole. Lisaks on mobiilsideoperaatorid leevendanud mahupiiranguid, näiteks lõpetas Tele2 internetiteenuse megabaidipõhise arvestuse (<http://www.tarbija24.ee/1188656/tele2-lopetab-internetiteenuse-megabaidipohise-arvestuse/>). EMT küll loobus täielikult mahupiiranguteta pakettide pakkumisest (<http://www.tarbija24.ee/1190988/emt-lopetab-piiramatu-mahuga-internetipakettide-pakkumise/>), kuid märkis seejuures, et selliseid pakette vajas vaid väike arv kliente. EMT 4G võrgus on võimalik kasutada allalaadimiskiirust kuni 150 Mbit/s, mis on isegi suurem kui tänapäeval Elioni valguskaablipõhistel kliendiühendustel (kuni 100 Mbit/s). Samas ei loobu Elisa ega Tele2 piiramatu mahuga pakettide pakkumisest (<http://www.tarbija24.ee/1191262/emt-konkurendid-internetipakettide-mahtu-piirama-ei-hakka>).

Põhjendamatu on ka Konkurentsiameti käsitus (lõik 149), et kui vastav sideettevõtja ise ei oma võrgusõlmedevahelisi valguskaableid, siis osaliselt renditud ühendustel põhinev ülekandevõrk ei ole teenuse pakkumiseks samaväärne kõigi komponentide osas 100%-liselt sama ettevõtja omanduses oleva sidevõrguga. Tegelikult ei ole vahet, kas vajalik ühendus renditakse või ehitatakse ise. Konkurentsiamet on ka ise tunnistanud, et püsiliinide magistraalsegmentide turul toimib konkurents ja seetõttu jäeti vastaval turul MTE-d välja kuulutamata.

Mobiilsidevõrkudes lairiba juurdepääsu teenust kasutades jaeteenuse pakkumiseks vajalikud investeeringud ei ole nii suured kui Konkurentsiamet on püüdnud näidata (lõik 148), kuna lairibateenuse pakkumiseks 3,5G ja 4G võrkudes ei ole vajalik mobiiltelefonivõrgu seadmete omandamine.

Elion ei nõustu väitega (lõik 148), et vaskaabil põhineva juurdepääsuvõrgu vahendusel osutatava lairibateenuse püsiva suhtelise hinnatõusu (5- 10%) korral ei ole tõenäoline, et lairibateenuse kasutajad lülituksid ümber mobiiltelefonivõrgu vahendusel osutatavale lairibateenusele.

Konkurentsiamet on lairiba juurdepääsu turul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnustamise otsuse kavandis kirjutanud:

„138. Kuna mobiilse lairiba teenuse pakettid (Data SIM-ide osas) on üha rohkem võrreldavad lairibateenuse pakettidega, võrreldakse alljärgnevalt neid pakette fikseeritud sidevõrgu vahendusel osutatavate lairibatoodega. Võrreldes fikseeritud sidevõrkudega on nõ piiramatut andmemahtu sisaldavate mobiiltelefonivõrkude pakettide andmesideteenuste hinnad 3,5G mobiiltelefonivõrkudes 7-34% odavamad arvutis- ja 7-60% odavamad mobiiltelefoni kasutamisel. Samas on 4G mobiiltelefonivõrkude pakettide andmesideteenuste hinnad 47-54% kõrgemad, kui lairibateenuse hinnad fikseeritud side võrkudes.

139. Viimase kolme aastaga on mobiiltelefoni võrgu baasil osutatavad andmesideteenused muutunud lõpptarbijate jaoks odavamaks, kvaliteetsemaks ja seetõttu ka atraktiivsemaks. Seda peegeldab ka mobiiltelefonivõrgu baasil lairibateenuste lõppkasutajate arvu jõuline kasv: 2011. aasta lõpuks kokku üle 143 000 mobiilse lairibaühenduse lõppkasutaja (nn Data SIM-ide kasutaja), mis võrreldes 2009. aastaga on kuuekordistunud. “

Väidame eelnevale tuginedes, et ka mobiilsel tehnoloogial põhinev lairiba jaateenus on täiesti konkurentsivõimeline lairiba jaateenuse turul ja tuleb konkurentsiolekorra hindamisel arvesse võtta ning lähtudes konkurentsiolekorrast lairiba jaateenuste turul tuleb jätta märkimisväärse turujõuga ettevõtja lairiba juurdepääsu turul määramata.

Konkurentsiamet

Konkurentsiamet nõustub Elioniga, et mobiilne lairibaühenduse teenus pakub Eestis üha rohkem konkurentsi- ning mobiilse lairibaühenduse teenuse hinnad ja ühenduskiirused on võrreldavad või kohati isegi paremad fikseeritud lairiba teenustega võrreldes. (vt ka otsuse eelnõu punkti 129).

Samas on Konkurentsiamet eeltoodud arvesse võttes otsuse kavandi punktis 3.2.3.3. (mobiilsidel põhinev juurdepääsuvõrk) nõudluse- ja pakkumisepoolse asendatavuse hindamise tulemusena leidnud, et mobiiltelefonivõrgu baasil ei ole võimalik osutada hulgiteenuseid, mis oleksid oma omaduste ja kasutamisevõimaluste poolest lairiba juurdepääsu hulgituruteenuste asendusteenusteks ja mõjutaksid nimetatud turul oluliselt konkurentsiolekorda. Muuhulgas on Konkurentsiamet seisukoha väljakujundamisel võrrelnud teenuste hinnataset, arvestanud kaasnevate tehnoloogiliste erinevustega ning teenuste osutamise geograafilist ulatust. Kuna Konkurentsiamet on otsuse kavandi punktis 3.2.3.3. väljendanud oma seisukohti piisava põhjalikkusega, piirdub Konkurentsiamet siinkohal, et:

Konkurentsiameti hinnangul ei sea Elioni ülaltoodud seisukohad (arvestatud ka Elioni poolt lisatud tabelis 4 „Andmesideteenused mobiiltelefonivõrgus ja fikseeritud võrgus“ toodud andmetega) kahtluse alla Konkurentsiameti poolt otsuse kavandis esitatud seisukohti, mille kohaselt ei ole mobiiltelefonivõrgu baasil osutatavad lairiba juurdepääsu teenused (mobiilne Internet) asendusteenusteks vaskpaaril ja valguskaablil põhinevale lairiba juurdepääsu teenusele. Nii on EMT, Elisa ja Tele2 pakutavad mobiilse Interneti teenused:

- mahupiiranguga (paketile vastavaid mahte ületava andmeside tarbimise eest tuleb Mbiti-põhiselt juurde maksta), kuid fikseeritud sidevõrkudes on lairibateenuste tarbimismaht piiramatu;
- sätestavad mahupiirangutega pakettides nn mõistliku kasutuse põhimõtte, mille kohaselt alates teatud andmesidemahu täitumisest kalendrikuus jätaavad operaatorid endale õiguse vähendada tarbijatele ette teatamata andmesidekiirust;

- ei ole tagatud kvaliteediga - andmeedastuskiirus võib kõikuda ja sõltub teenuse tarbimisel levi tugevusest, võrgu koormusest ning tehnoloogiast (*GPRS, EDGE* või *3,5G/4G*);
- on sõltuvalt lõppseadme geograafilisest asukohast piiratud läbilaskevõimega, st piirkondades, kus on kättesaadav ainult *GPRS*-tehnoloogial põhinev lairibateenus, tähendab see kasutaja jaoks võrreldes vaskpaaril põhineva juurdepääsvõrgu vahendusel osutatava lairibateenusega arvestatavalt väiksemat andmesidekiirust.

Võttes arvesse eeltoodut ning otsuse kavandi punktis 3.2.3.3. sätestatud, on Konkurentsiamet jätkuvalt seisukohal, et mobiiltelefonivõrgul põhineva võrgu baasil osutatava lairiba juurdepääsu teenuse kaasamine asjakohase turu koosseisu ei ole põhjendatud.

Samuti leiab Konkurentsiamet Elioni poolt esitatud pakkumispoolset asendatavust puudutavaid seisukohti analüüsides, et need ei sea kahtluse alla Konkurentsiameti poolt otsuse kavandi punktis 151 esitatud seisukohta, mille kohaselt ei ole sideettevõtjad tehniliselt võimelised mobiiltelefonivõrgu baasil osutama oma omadustelt ja kasutusvõimalustelt fikseeritud lairiba juurdepääsuteenusega samaväärseid hulgiteenuseid. Konkurentsiamet mõonab, et tehnoloogia arengut arvesse võttes ei saa välistada, et selliseid juurdepääsuteenuseid hakatakse pakkuma tulevikus.

Konkurentsiamet on aga läbiviidud turuanalüüsi tulemusel jätkuvalt seisukohal, et isegi juhul, kui sellised juurdepääsuteenuseid hakatakse pakkuma lähima kolme aasta jooksul, ei ole tõenäoline, et need teenused suudaksid sel ajaperioodil oma uudsusest tingituna mõjutada oluliselt konkurentsiolukorda lairiba juurdepääsu turul.

Võttes arvesse eeltoodut, ei arvesta Konkurentsiamet Elioni seisukohtadega otsuse eelnõu koostamisel.

3. SISENEMISTÖKKED

Elion:

Otsuse kavandi alapunktis 320 on ekslikult väidetud, et Elioni omanikuks on AS Eesti Telekom, kes on noteeritud Tallinna ja Londoni väärtpaberibörsidel (OMX:ETLAT/LSE:EETD). AS Eesti Telekom ei ole noteeritud börsil.

Konkurentsiamet: Konkurentsiamet arvestab Elioni seisukohtadega ja muudab otsuse eelnõu punkti 320.

4. KOHUSTUSED

4.1. Lairiba juurdepääsu teenust ei saa hetkel pakkuda, kui ühendus põhineb *FTTX*-l. Kohustuste täitmise tähtaja edasilükkamine.

Elion:

Kui vaatamata punktides 1 ja 2 esitatud asjaoludele otsustab Konkurentsiamet Elioni siiski kas kogu Eesti Vabariigi territooriumil või osal sellest tunnistada märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks, siis palume arvestada alljärgnevaga:

Lairibajuurdepääsu teenust ei ole praegu võimalik pakkuda, kui ühendus põhineb FTTX-l. Põhjuseks on see, et Elioni poolt praegu DSL-ühendustele pakutava lairibajuurdepääsu jaoks kasutatav tehniline lahendus ei võimalda Elioni võrgus määrata kliendikohaseid ühenduseprofiile, sh ühenduskiirust. Viimane on määratud vaid kliendiühenduse pordiga. Optilise juurdepääsu korral on pordikiirus 100/100 Mbit/s, kuid klientidel on vajadus ka väiksemate kiiruste järele, mis on odavam. Elioni oma jaeklientidele määratakse ühenduste kiirused teenusruuteris, kuid tänane lairibajuurdepääsuks kasutatav lahendus ei kasuta teenusruuterit ühenduste kiiruste piiramisel. Seega valguskaablipõhistele kliendiühendustele lairibajuurdepääsu pakkumisel olemasoleva lahenduse baasil ei ole võimalik müüa väiksema kiirusega ühendusi kui 100/100 Mbit/s, mis tähendab, et Elion ei saa täita mittediskrimineerimise kohustust (lõik 399). Eelkõige puudutab see lõigu 399 punkti 1, kuna teine sideettevõtja ei saa sellisel juhul pakkuda oma jaeklientidele samasuguseid teenuseid nagu Elion oma jaeklientidele. Kui Elion siiski müüks olemasoleva tehnilise lahenduse baasil valguskaabliühendustele ka väiksemate kiirustega lairibajuurdepääsu ühendusi, seega ilma reaalse kiiruse piiramiseta, ei ole Elionil mingit võimalust kontrollida, ega tegelikult ei kasutata suuremaid kiirusi, mis võib viia teenuse kvaliteedi halvenemiseni kõigil, sh Elioni jaeklientidel.

Et sellist olukorda vältida, peab Elion lairibajuurdepääsu teenuse pakkumiseks kasutusele võtma teistsuguse tehnilise lahenduse. Selleks tekitatakse juurdepääsupunktid (NNI) teenusruuterite (SR – Service Router)) külge, mis tagab võimaluse määrata igale lairibajuurdepääsu kliendiühendusele kiiruse sarnaselt Elioni jaeklientidele kiiruste määramisega.

Lairibajuurdepääsu uue tehnilise lahenduse loomiseks palub Elion lairibajuurdepääsu kohustuse rakendamiseks valguskaablipõhistel ühendustel ajapikendust 1 aasta ehk tähtaja 01.11.2013 asemel 01.11.2014.

Konkurentsiamet:

Konkurentsiamet on otsuse kavandi punktides 463 – 466 ette näinud, et Elionile kehtestatavate kohustuste mõistlik tähtaeg on alates 01.11.2013. Konkurentsiamet on lähtunud asjaolust, et Elionil on olemas tehnilised võimalused ja piisav kogemus lairiba juurdepääsu turu koosseisu kuuluvate hulgiteenuste osutamiseks. Konkurentsiamet juhib tähelepanu, et kuigi Konkurentsiamet on leidnud, et Elionile kehtestatavate kohustuste täitmiseks on piisav kolme kuu pikkune ettevalmistusperiood, on lairiba juurdepääsu turul tehtava otsuse jõustumise eeldatavat tähtaega (juuni 2013) arvesse võttes, tegemist siiski peaaegu viie kuulise ettevalmistustähtajaga.

Kuna Elion soovib lairibajuurdepääsu kohustuse rakendamiseks valguskaablipõhistel ühendustel ajapikendust kuni 01.11.2014, tähendaks see, et kohustuste täitmiseks kavandatud viie (5) kuulise ettevalmistustähtaja asemel kujuneks nimetatud kohustuse täitmiseks ettenähtud ettevalmistustähtaeg 17 kuu (so peaaegu poolteist aastat) pikkuseks.

Konkurentsiamet on seisukohal, et Elion taotlus ei kuulu täielikult rahuldamisele alljärgnevatel põhjendustel:

Konkurentsiameti 18.09.2009 otsuse nr 8.3-12/09-0004 „Elion Ettevõtted AS tunnistamine märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks lairiba juurdepääsu turul“ punkti 6.3.2. (juurdepääsu kohustuste kehtestamine) kohaselt on Elion kohustatud osutama lairiba juurdepääsu teenust (ka juhul, kui ühendus põhineb FTTX-l) ka järgnevatel tasanditel:

- a) lairiba juurdepääs riiklikul tasandil - võimaldab taotletud juurdepääsupunkti kaudu juurdepääsu kõigile sidevõrgu lõpp-punktidele;
- b) lairiba juurdepääs kohalikul tasandil - võimaldab ülekandevõrgu kommutaatorile taotletud juurdepääsupunkti kaudu juurdepääsu vastava kommutaatori teeninduspiirkonnas asuvatele sidevõrgu lõpp-punktidele.

Võttes arvesse eeltoodut, kuna Elionile oli sarnane kohustus kehtestatud juba 2009. aastal, jääb Konkurentsiametile selgusetuks, miks ei ole Elioni jaoks lairibajuurdepääsu kohustuse rakendamiseks valguskaablipõhistel ühendustel ettenähtud 5-kuuline ettevalmistusperiood piisav. Konkurentsiamet leiab, et isegi juhul, kui ükski sideettevõtja ei ole 18.09.2009 otsuse nr 8.3-12/09-0004 kehtivuse ajal Elionilt ülaltoodud punktides a) ja b) nimetatud tasanditele praktikas juurdepääsu nõudnud, pidi Elioni talle kehtestatud kohustuste jõustumisel selle tagamiseks omama vajalikku tehnilist võimekust ning küsimuse saaks pigem püstitada, kas Elion on talle kehtivaid kohustusi täitnud või mitte.

Konkurentsiamet viis Euroopa sideturu regulaatorite seas läbi ka küsitluse, milles soovis teavet kui pikka ettevalmistuse aja määrasid teiste riikide sideturgude regulaatorid märkimisväärse turujõuga ettevõtjale, kui nad kehtestasid esimest korda valguskaablile juurdepääsu kohustuse lairiba juurdepääsu hulgiturul. Vastustest selgus, et ükski sideturu regulaator ei kehtestanud nimetatud ettevalmistuse ajaks pikemat perioodi, kui 6 kuni 9 kuud (olenevalt teenusest).

Võttes arvesse eeltoodut, ei saa Konkurentsiameti hinnangul pidada põhjendatuks ka Elioni seisukohtasid, et Elion vajab 5 kuulise ettevalmistustähtaja asemel 17 kuulist kohustuste täitmiseks vajalikku ettevalmistustähtaega, et tekitada juurdepääsupunktid (*NNI*) teenusruuterite (*SR – Service Router*)) külge, mis tagab võimaluse määrata igale lairibajuurdepääsu kliendiühendusele kiiruse sarnaselt Elioni jaeklientidele kiiruste määramisega.

Samuti ei pea Konkurentsiamet põhjendatuks, et oma tegevuses efektiivsust rõhutava ettevõtja Elioni käsutuses olevaid tehnilisi ressursse ning teadmisi arvesse võttes, vajaks Elion nimetatud juurdepääsupunktide loomiseks niivõrd palju aega.

Lisaks eeltoodule oleks kavandatud lairiba juurdepääsu kohustuste edasilükkamine selgelt vastuolus Euroopa Liidu elektroonilise side turudel kohaldatava üldise praktikaga ning Euroopa digitaalse tegevuskava (üks Euroopa 2020. aasta strateegia suurprojektist) eesmärkidega, mis näeb kiire või väga kiire lairibaühenduse kasutuselevõtuks ette vajaduse valguskaablil põhinevate juurdepääsuvõrkude kasutuselevõtu edendamiseks. Elioni ettepaneku täies mahus aktsepteerimine oleks ka vastuolus Euroopa Liidu elektroonilise side turudel kohaldatava üldise praktikaga.

Siiski leiab Konkurentsiamet Elioni poolt esitatud seisukohtasid analüüsides, et Elioni taotlus pikendada ettevalmistustähtaega lairibajuurdepääsu kohustuse rakendamiseks valguskaablipõhistel ühendustel, võib olla osaliselt põhjendatud.

Võttes arvesse eeltoodut ning lähtudes põhimõttest, et Elionile kui märkimisväärsele turujõuga ettevõtjale kehtestatavad kohustused peavad olema vastavuses konkreetsetel piiritletud turul esinevate ja potentsiaalselt esineda võivate konkurentsiprobleemidega ning suunatud nende lahendamisele ja ennetamisele, olles seejuures vähim, mis on vajalik konkurentsi tagamiseks, peab Konkurentsiamet põhjendatuks ja otstarbekaks muuta otsuse eelnõu nii, et Elionile kehtestatavad valguskaablipõhistel ühendustel baseeruvad lairibale juurdepääsu puudutavad kohustused jõustuvad üheksa (9) kuud peale otsuse jõustumist.

Vastavalt otsuse eelnõu alapunktile 383 b), juhul, kui Elion ei jõua mõjuvatel põhjustel

lairibaühendusele juurdepääsu hulgitenuse osutamise taotluse korral pärast tehniliste tingimuste välja selgitamist 3 (kolme) tööpäeva jooksul vastava teenuse tellimuse saamisest sõlmida juurdepääsulepinguid ja võimaldama vastavatele teenustele juurdepääsu, peab Elion sellega seonduvatest põhjendustest Konkurentsiametit teavitama. Seega on Konkurentsiamet arvestanud ka võimalusega, et teatud juhtudel võib Elion vajada nimetatud teenuste osutamiseks rohkem aega. Sellisel juhul viib Konkurentsiamet Elioni poolt esitatud põhjendusi arvesse võttes läbi eraldi menetluse.

Võttes arvesse eeltoodut, arvestab Konkurentsiamet osaliselt Elioni seisukohtadega otsuse eelnõu koostamisel ning muudab otsuse eelnõu alapunkti 383 ja punkti 6.7.

4.2. Ettepanek loobuda lairiba juurdepääsu pakkumisest kohustusest 3. tasandil

Elion:

Lõigu 378 punktis 3 ja joonisel 7 on võrreldes sama turu varasema otsusega asendatud DSLAM ehk DSL-ühenduste pakkumiseks kasutatav aktiivseade MDF/ODF-ga, mis on passiivsed jaotusraamid (vastavalt vaskpaaridena ja valguskaablikiududena realiseeritud kliendiliinide füüsiliseks ühendamiseks). MDF/ODF tasandil juurdepääs kuulub turule nr 4. Tehnoloogianeutraalne mõiste aktiivse juurdepääsuseadme kohta, mida on asjakohasem kasutada DSLAM-i asemel, oleks MSAN ehk Multi-Service Access Node.

Samas tuleb rõhutada, et MSAN-tasandil lairibajuurdepääs (3. tasand) on oma olemuselt probleemne. Täna ei ole ükski sideettevõtja seda (DSLAM-ide tasandit) Elioni võrgus kasutanud. Reeglina on juurdepääsusõlmedel (nii DSLAM kui OLT puhul) „ülespoole“ ainult 2 liidest. Kui Elion annab ainsa vaba liidese teisele sideettevõtjale kasutada, siis kolmas sideettevõtja enam samasugust juurdepääsu ei saa. Ka tekib Elionil sel juhul endal probleem, kui suureneva liikluse tõttu on vaja ka teine liides kasutusele võtta.

Lisaks sellele - kui Elion läheb üle lairibajuurdepääsu teenuse pakkumisele käesoleva kirja punktis 4 kirjeldatud lahendusele, siis sellise kuluefektiivse ja tehnoloogiliselt uuel platvormil oleva lahenduse korral ei ole võimalik ühenduste kiirusi piirata 3. tasandil.

Liiklus läbib teenusruuterit (SR) 1. ja 2. tasandil, kuid mitte 3. tasandil lairibajuurdepääsu korral.

Seetõttu teeme ettepaneku loobuda lairibajuurdepääsu pakkumise kohustusest 3. tasandil (juurdepääs ühe juurdepääsusõlme külge ühendatud kliendiühendustele) ja piirduda 1. (riiklik ehk juurdepääsuga kogu Elioni lairibavõrgu kliendiühendustele) ja 2. (kohalik ehk juurdepääsuga vastavast juurdepääsupunktist alaneva võrguosa kliendiühendustele), seda enam, et teiste sideettevõtjate huvi 3. tasandi juurdepääsu vastu on seni puudunud.

Konkurentsiamet:

Elioni poolt esitatud seisukohtasid analüüsidest nõustub Konkurentsiamet Elioniga ning muudab otsuse eelnõud vastavalt.